

แอนนา เลียวโนเวนส์ ใครว่าหล่อนตอแหล ?

ปรามินทร์ เครือทอง

ไม่มีเรื่องอะไรน่าตื่นเต้นได้เท่ากับการค้นพบ “หลักฐานใหม่” ทางประวัติศาสตร์ ที่สามารถให้ความกระจ่างในเรื่องซึ่งเคยคลาดเคลื่อนมานานนับ 100 ปีเช่นนี้อีกแล้ว

ปลายปี 2546 ศิลปวัฒนธรรมได้ค้นพบความน่าตื่นเต้นที่ว่าโดยบังเอิญ เป็นสำเนาจดหมาย 8 ฉบับ ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่มีไปถึง My Dear Madam! นางแอนนา เลียวโนเวนส์ สำเนาจดหมายทั้ง 8 ฉบับนี้ไม่เคยตีพิมพ์ หรือถูกอ้างอิงที่ใดมาก่อน แต่เก็บรักษาไว้ในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากรนี่เอง

ที่มาของ “จดหมายแอนนา” ชุดนี้ แจ้งตามหนังสือของศาลาว่าการมหาดไทย ที่ 334/13194 ลงวันที่ 15 มีนาคม ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2452) เป็นจดหมายของพระยาศรีสหเทพ มีขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่านายหลุยส์ เลียวโนเวนส์ ได้ไปพบมารดา ซึ่งเก็บพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไว้หลายฉบับ เดิมที่แอนนา “คิดว่า จะพิมพ์ให้แพร่หลาย แต่ก็ยังไม่ได้จัดการเรียบเรียงประการใด” นายหลุยส์จึงได้ทำสำเนาพระราชหัตถเลขานั้นมามอบให้พระยาศรีสหเทพก่อนที่จะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย

แม้จะมีการรวบรวมพระราชหัตถเลขาคือเป็น “จดหมาย” ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกันหลายครั้ง รวมจำนวนประมาณ 144 ฉบับ แต่ในจำนวนนี้ก็ไม่เคยปรากฏจดหมายที่ทรงมีไปถึงแอนนาแม้แต่ฉบับเดียว นอกจากนี้ “จดหมายแอนนา” ชุดนี้ต้องได้ผ่านพระเนตรของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพแล้ว เมื่อยังทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ตามในคำกราบบังคมทูลของพระยาศรีสหเทพว่า

“ข้าพระพุทธเจ้าได้นำถวายพระเจ้าอยู่หัวแล้ว และเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยแล้ว และข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายสำเนาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท”

แต่เมื่อหอพระสมุดวชิรญาณ ซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงเป็นสภานายกอยู่นั้น ได้รวบรวมพิมพ์พระราชหัตถเลขาคั้งแรกในปี 2462 ครั้งที่ 2 ในปี 2464 และครั้งที่ 3 ในปี 2465 เป็นลำดับมา กลับไม่มีครั้งใดที่มี “จดหมายแอนนา” รวมอยู่ด้วย

สำเนาจดหมายชุดนี้จึงหายไปนับตั้งแต่มีการทูลเกล้าฯ ถวายถึง 94 ปี จนกระทั่งศิลปวัฒนธรรมไปพบเข้าโดยบังเอิญเมื่อปลายปีที่แล้ว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แอนนา เลียวโนเวนส์ เดินทางเข้ามาสยามเพื่อถวายงานสอนภาษาอังกฤษให้กับ พระราชโอรส พระราชธิดา เจ้าจอม หม่อมห้าม ตามคำเชิญของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ปี 2405 แล้วกลับออกไปจากสยามในปี 2410 รวมเวลาประมาณ 5 ปีกว่า

ในเวลา 5 ปีนี้เอง ให้เกิดปัญหาตามมาภายหลังขึ้นมามากมาย ว่าแอนนามีบทบาทอย่างไรในราชสำนักสยาม แอนนาผลักดันหรือชี้แนะอะไรบ้าง และทำจริงตามที่เขียนไว้ในหนังสือหรือไม่ เมื่อมีการสอบสวนเรื่องนี้โดยนักวิชาการ ก็ได้บทสรุปที่เชื่อกันว่าแอนนาแท้จริงแล้วไม่ได้มีบทบาทอะไรมากไปกว่าครูสอนภาษาอังกฤษ และลูกกลมไปถึงการโจมตีหนังสือของแอนนาว่าโกหก หลอกลวง และดูหมิ่นพระเกียรติพระมหากษัตริย์สยาม

ข้อกล่าวหาที่เกิดขึ้นจากหนังสือ 2 เล่มที่นางแอนนาเขียนขึ้น คือ The English Governess at the Siamese court และ The Romance of the Harem เนื้อหาของหนังสือ 2 เล่มนี้กล่าวพาดพิงโดยตรงถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และบทบาทของแอนนาในการ “ชี้แนะ” นโยบายบางอย่าง ทำให้ให้นักวิชาการไทยเดือดดาลตอบข้อเขียนนี้อย่างมาก รวมไปถึง “ฝรั่งคลั่งสยาม” อย่าง **มัลคอล์ม สมิธ** (Malcolm Smith) และ **เอ.บี. กริสวอลด์** (A.B. Griswold) ซึ่งต่างก็ “ลับ” แอนนาไม่เหลือชิ้นดี

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงมีความเห็นเกี่ยวกับหนังสือ 2 เล่มนี้ว่า

“แห่มแอนนาอาจมีความจำเป็นต้องการเงินมาเลี้ยงลูก จึงปรุงแต่งเรื่องราวขึ้นให้มีรสชาติพอที่จะขายสำนักพิมพ์ได้ ตอนที่แอนนาสอนหนังสืออยู่ในราชสำนักก็มิได้มีอิทธิพลมากมาย ถึงขนาดที่พระเจ้าอยู่หัวจะต้องไปใส่พระทัยรับฟัง เป็นไปได้ว่าสิ่งที่นางเขียนออกมานั้น ก็คือเรื่องที่ต้องการถวายความเห็นเป็นการย้อนหลัง เพราะจริง ๆ แล้วไม่เคยมีโอกาสดูพูดออกมาเลย” (จิระนันท์ พิตรปรีชา. **ลูกผู้ชายชื่อนายหลุยส์**. ประพันธ์สารสิน, 2542)

ส่วนมัลคอล์ม สมิธ ก็กล่าวไว้ไม่ต่างกันมากนัก

THE ENGLISH GOVERNESS AT THE SIAMESE COURT

IN 1825 a royal prince of Siam (his birthright wrested from him, and his life imperiled) took refuge in a Buddhist monastery and assumed the yellow garb of a priest. His father, commonly known as Phén den-Klang, first or supreme king of Siam, had just died, leaving this prince, Chowfa Mongkut, at the age of twenty, lawful heir to the crown ; for he was the eldest son of the acknowledged queen, and therefore by courtesy and honored custom, if not by absolute right, the legitimate successor to the throne of the Phra-batts.* But he had an elder half-brother, who, through the intrigues of his mother, had already obtained control of the royal treasury, and now, with the connivance, if not *by authority, of the Senabawdee*, the Grand Council of the kingdom, proclaimed himself king, under the title of Phra-chow-Phra-sat-thong. He had the grace, however, to promise his plundered brother - such royal promises being a cheap form of propitiation in Siam - to hold the reins of government only until Chowfa Mongkut should be of years and strength and skill to manage them. But, once firmly seated on the throne, the usurper saw in his patient but proud and astute kinsman only a hindrance and a peril in the path of his own cruder and fiercer aspirations. Hence the fore warning and the flight, the cloister and the yellow robes. And so the usurper continued to reign, unchallenged by any claim from the king that should be, until March, 1851, when, a mortal illness having overtaken him, he convoked the Grand Council of princes and nobles around his couch, and proposed his favorite son as his successor. Then the safe asses of the court kicked the dying lion with seven words of sententious scorn, - "The crown has already its rightful owner "; whereupon Phra chow - Phra - sat- thong literally cursed and himself to death; for it was almost in the convulsion of his chagrin and rage that he came to his end, on the 3d of April.

In Siam -to hold the reins of government only until Chowfa Mongkut should be of years and strength and skill to manage them. But, once firmly seated on the throne, the usurper saw in his patient but proud and astute kinsman only a hindrance and a peril in the path of his own cruder and fiercer aspirations. Hence the fore warning and the flight, the cluster and the yellow robes. And so the usurper continued to rein, unchallenged by any claim from the king they should be, until March, 1851

* The Golden-footed

In Siam there is no such personage as an heir apparent to the throne, in the definite meaning and positive value which attaches to that phrase in Europe, - no prince with an absolute and exclusive title, by birth, adoption, or nomination, to succeed to the crown, And while it is true that the eldest living son of a Siamese sovereign by his queen or queen consort is recognized by all custom, ancient and modern, as the *probable* successor to the high seat, of his royal sire, he cannot be said to have a clear and indefeasible right to it, because the question of his accession has yet to be decided by the electing voice of the Senabawdee, the Grand Council of the realm, in whose judgment he may be ineligible, by reason of certain physical, mental, disabilities, -as extreme youth, effeminacy, imbecility, intemperance, profligacy: Nevertheless, the election is popularly expected to result in the choice of the eldest son of the queen, though an interregnum or a regency is a contingency by no means unusual.

It was in view of this jurisdiction of the Senabawdec, exercised in deference to a just and honored custom, that the voice of the oracle fell upon the ear of the dying monarch with a disappointing and offensive significance; for he well knew who was meant by the "rightful owner" of the crown. Hardly had he breathed his last when, in spite of the busy intrigues of his eldest son (whom we find described in the Bangkok Recorder of July 26, 1866, as "most honorable and promising") in spite of the bitter vexation his lordship Chow - Phya Sri Surry Wongse, so soon to be premier, the prince Chowfa Mongkut doffed his sacerdotal robes, emerged from his cloister, and was crowned, with the title of *Somedtch-Phra Paramendr Maha Mongkut*. *

For twenty-five years had the true heir to the throne of the Phra-batts, patiently biding his time, lain perdu in his monastery, diligently devoting *himself to the study of Sanskrit, Bali, theology, history, geology, chemistry, and especially astronomy*. He was a familiar visitor at the houses of the American missionaries, two of whom (Dr. House and Mr. Mattoon) were, throughout his reign and life, gratefully revered by him for that pleasant and profitable converse which helped to unlock to him the secrets of European *vigor and advancement, and to make straight and easy the paths of knowledge he had started upon*. Not even the essential arrogance of his Siamese nature could prevent him from accepting cordially the happy influences these good and true men inspired; and doubt less he would have gone more than half-way to meet them, but for the dazzle of the golden throne in the distance, which arrested him midway between Christianity and Buddhism, between truth and delusion, between light and darkness, between life and death.

* Duke, and royal bearer of the great crown

เรื่อง "The English Governess at the Siamese Court" ตีพิมพ์ครั้งแรกใน The Atlantic Monthly ค.ศ. 1870

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

In the Oriental tongues this progressive king was eminently proficient; and toward priests, preachers, and *teachers, of all creeds, sects, and sciences*, an enlightened exemplar of tolerance. It was likewise his peculiar vanity to pass for an accomplished English scholar, and to this end he maintained in his palace at Bangkok a private printing establishment, with fonts of English type, which, as may be perceived presently, he was at no loss to keep in "copy." Perhaps it was the printing-office which suggested, quite naturally, an English governess for the elite of his wives and concubines, and their offspring, -in number amply adequate to the constitution of a royal school, and in material most attractively fresh and romantic. Happy thought 1 Wherefore, behold me, just after sunset on a pleasant day in April, 1862, on the threshold of the outer court of the Grand Palace, accompanied by my own brave little boy, and escorted by a compatriot.

A flood of light sweeping through the spacious Hall of Audience displayed a throng of noblemen in waiting. None *turned a glance, or seemingly a thought, on us*, and, my child being tired and hungry, I urged Captain B to present us without delay. At once we mounted the marble steps, and entered the brilliant hall unannounced. Ranged on the carpet were many prostrate, mute, and motionless forms, over whose heads to step was a temptation as drollly natural as it was dangerous. His Majesty spied us quickly, and advanced abruptly, petulantly screaming, "Who? who? who?"

Captain B (who, by the by, is a titled nobleman of Siam) introduce me as the English governess, engaged for the royal family. The king shook hands with us, and immediately proceeded to march up and down in quick step, putting one foot before the with mathematical precision, as if under drill. "Forewarned, forearmed," my friend whispered that I should prepare myself for a sharp cross-questioning as to my age, my husband, children, and other strictly personal concerns. Suddenly his Majesty, having cogitated sufficiently in his peculiar manner, with one long final stride halted in front of us, and, pointing straight at me with his forefinger, asked, "How old shall you be?"

Scarcely able to repress a smile at a proceeding so absurd, and with my sex's distaste for so serious a question, I demurely replied, "One hundred and fifty years old."

Had I made myself much younger, he might have ridiculed or assailed me; but now he stood surprised and embarrassed for a few moments, then resumed his quick march, and at last, beginning to perceive the jest, coughed, laughed, coughed again, and then in a high, sharp key asked, "In what year were you borned?"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

“หนังสือที่เธอแต่งไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่ 2 แสดงให้เห็นว่านางมีความสามารถในการแต่งเรื่องไม่จริงได้ สุดแล้วแต่ปากจะพาไป” (มัลคอล์ม สมิธ. **ราชสำนักสยามในทรศนะของหมอมสิธ**. กรมศิลปากร, 2537)

เช่นเดียวกับกริสโวลด์ ที่ไม่ยอมรับหนังสือทั้ง 2 เล่มของแอนนาเหมือนกัน

“สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ทำให้นักประวัติศาสตร์อย่างแท้จริงแค้นเคืองหนังสือของเธอ ไม่ว่าหนังสือของนางลีโอนเวนส์จะมีสิ่งดี ๆ อยู่เป็นอันมากแต่ก็ไม่มีประโยชน์อะไร เพราะเหตุว่าเราไม่อาจยอมรับข้อความตอนใดได้ว่าเป็นความจริง ถ้าไม่มีหลักฐานยืนยันจากที่อื่น การวิจัยย่อมแสดงให้เห็นว่าวิธีแต่งหนังสือของเธอนั้นใช้ไม่ได้” (เอ.บี. กริสโวลด์. **พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. ม.จ. จงจิตรถนอม ดิศกุล ทรงพิมพ์, 2508)

หากเรายอมรับข้อวิจารณ์เหล่านี้ ก็เท่ากับว่าเราควรจะประเมินหนังสือทั้ง 2 เล่มของแอนนาว่าไม่ควรอยู่ในประเภท “หลักฐานทางประวัติศาสตร์” แต่ควรจะไปอยู่ในประเภท “นิยาย” และเมื่อประเมินคุณค่าของหนังสือทั้ง 2 เล่มนี้เป็นประเภทนิยายแล้ว นักวิชาการไทยก็ไม่ควร “หลง” ไปวิจารณ์หนังสือแอนนาในฐานะ “หลักฐานทางประวัติศาสตร์” อีก ยังไม่รวมนักวิชาการที่ “หลง” ไปพิจารณาจากหนังสือและละคร ซึ่งนักวิชาการกลุ่มนี้หาสาระที่จะกล่าวถึงในที่นี้ไม่ได้

แน่นอนและการวิพากษ์วิจารณ์ย่อมเป็นเรื่องที่ทำได้และแอนนาก็สมควรถูก “ตำ” ในบางเรื่อง ซึ่งการบันทึกเรื่องราวต่างๆ ในสายตาฝรั่งเรื่องมีการผิดเพี้ยนไปเสมอ ไม่เว้นแม้กระทั่ง วันวลิต ลาลูแบร์หรือปาเลกัว แต่น่าเสียดายที่นักวิชาการไทยไม่ยอมรับหนังสือของแอนนาทั้งหมดแม้กระทั่งไม่ยอมรับ “สก๊ิด” เอาส่วนที่น่าเชื่อถือมาใช้งาน

หากย้อนกลับไปดูจุดเริ่มต้นของหนังสือ *The English Governess at the Siamese Court* ซึ่งแอนนาเขียนเป็นบทความลงในนิตยสาร *The Atlantic Monthly* ตั้งแต่ปี 2411 ก็เพราะว่าสิ่งที่แอนนารู้เห็นในราชสำนักสยามนั้นอยู่ในระดับ “หลักฐานทางประวัติศาสตร์” ได้แต่บทความชุดนี้ไม่เคยมีนักวิชาการท่านใดเคยอ้างอิง จากนั้นบทความชุดนี้คงจะได้รับความนิยม จนแอนนาคิด “ปรุง” หนังสือเพราะ “จำเป็นต้องหาเงินเลี้ยงลูก” จึงกลายมาเป็นหนังสือ *The English Governess at the Siamese Court* ในแบบมีสีสันมากขึ้น ส่วน *The Romance of the Harem* นั้น แม้แอนนาจะมีเจตนาให้เป็น “นิยาย” แท้ ๆ แต่ “หลักฐานใหม่” ที่พบนี้กลับชี้ร่องรอยบางประการของความจริงไว้อย่างไม่น่าเชื่อ

การค้นพบ “หลักฐานใหม่” นี้ทำให้เราต้องกลับมาทบทวน “ความเป็นแอนนา” กันใหม่ทั้งหมดโดยเฉพาะข้อวิจารณ์ที่ว่า “นางสอนหนังสืออยู่ในราชสำนักก็ไม่ได้มีอิทธิพลมากมายถึงเอกสารนี้ ขณะที่พระเจ้าอยู่หัวจะต้องไปใส่พระทัยรับฟังเป็นไปได้อะไรที่เห็นออกมานั้นก็คือเรื่องที่ต้องการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ถวายเป็นการย้อนหลังเพราะจริงแล้วไม่เคยมีโอกาสได้พูดออกมาเลย” ความเห็นนี้ขัดแย้งกับ “จดหมายแอนนา” ชุดนี้อย่างสิ้นเชิง

เฉพาะจดหมายเลขที่ 108 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชหัตถเลขาตอบเรื่องทาสนั้น ย่อมแสดงบทบาทของแอนนา “ในราชสำนักสยาม” ต่างไปจากการรับรู้เดิมโดยสิ้นเชิง จดหมายฉบับนี้ชี้ชัดว่าแอนนากับ “คิงมังกู” มีการพูดคุยกันในระดับที่มากกว่านายจ้างกับครูภาษาอังกฤษ

“(ปัจฉิมลิขิตส่วนตัวอย่างยิ่ง)...อย่างที่ผมเคยพูดไว้ในการคุยเรื่องการเมืองกันมาครั้งก่อน”

นอกจากนี้เรื่องการต่อสู้เพื่อให้ได้อิสระกับทาสของแอนนา ตามที่ปรากฏใน The Romance of the Harem ก็มีเค้าความจริงในพระราชหัตถเลขาฉบับนี้เช่นกัน

“แม้จะเป็นพระเจ้าอยู่หัวของชาวสยาม การที่จะให้เสรีแก่ทาสให้พ้นจากข้อพันธะที่จะต้องรับใช้นายตามกฎหมายของพวกเขานั้น จะเป็นการละเมิดกฎหมาย และชนบประเพณีของสยามอย่างแรง หรือการที่จะให้ความสะดวกแก่เธอที่จะซื้อทาสทั้งสองและปล่อยให้เป็นเสรี โดยปราศจากความยินยอมของคุณแพนนายของพวกเขานั้น ก็เป็นการละเมิดอย่างสูงสุดเช่นกัน...”

นี่คือข้อเท็จจริงที่ เกือบร้อยปีจากนี้ไป “หลักฐานใหม่” ซึ่งเป็นจดหมายทั้ง 8 ฉบับนี้คงจะเปิดโอกาสให้แอนนาได้อุทธรณ์ และแก้ข้อกล่าวหาบางส่วนได้บ้าง

“จดหมายแอนนา” ที่ศิลปวัฒนธรรมจะทยอยนำมาเปิดเผยนั้น น่าจะทำให้สังคมไทยได้รับมากกว่า “ความตื่นเต้น” แต่อาจถึงขั้น “พลิกประวัติศาสตร์” เลยก็เป็นได้อยู่ที่ว่านักวิชาการไทยจะยอมรับข้อเท็จจริงแบบนี้ หรือยังคงชอบใช้หลักฐานประวัติศาสตร์จากฮอลแลนด์อยู่ไม่ต่างกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

No. 108

Grand Royal Palace

Bangkok

18th. May 1864

To

Lady Leonovens

My dear Madam

I beg to inform you I shall have liberty to do enquiry in regard to 2 slave girls, complained by you to me, of respective names Maa Cheng and Maa Dang: the said slave girls are now in possession of the Lady Khoon Peeaeh, being of previous slave-parents, born on the estate of her, the said Lady Khoon Peeaeh's father, paternal. For me, even King of Siamese people, to grant said girls freedom from obligation to serve their lawful mistress, will be greatest violation of Siamese law and custom, or to afford facility unto you of buying of said girls and then setting free, without obtaining first full consent of Lady Khoon Peeaeh their mistress, would be equal great violation. But you may go and visit said lady herself, and doubtless you will obtain by wise and persuading dis course, requiried permit of purchasing of said slave-girl on cost of ticals not too large perhaps 100 T's for both, to appease the strong desire on your part to set free the said slave girls

I beg to remain Madam!

Yours faithful friend and well wisher

S. P. P. Maha Mongkut R. S.

Very private postscript

You shall have remembered once, since three months past, or more perhaps you have said to our hearing "that slavery shall be a great blot on the Siamese nation? and I have denied Your. word, and stated to you that said slavery as existing in our Country is not of such the bad nature as the many kinds of labour-slavery on unfruitful soil and in below the earth surface deep mines, and in factories operated by men, women and even sometimes children, as now prevailing in many highly civilized countries in Europe: and you have declared in our hear, very, positive, that no nation which holds or permits selling human beings, in markets for money can ever be great". Now I am desiring of you to well consider and return by letter, or by word of mouth to us, on these doubtless points well known to you i.e. Whether it is more proper, or more humane to purchase and possess slaves in men and women, and even whole of families, firstly, of prisoner-slaves captured in war with

neighbouring states, secondly, rebel-slaves as forfeiting liberty on account of treachery and disloyalty to reigning monarch, thirdly, whole of families of our common people, born of serfs, on estates of princes and nobles, and fourthly, slaves of debts, i.e. money loaned to parents and grand parents, being still not repaid The owners or such all slaves of which are very numerous in our country are careful of the bodily condition of their property, only with some very few except ing, and

